

Regeringens proposition 2016/17:18

Falska polisbilar

Prop.
2016/17:18

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 29 september 2016

Stefan Löfven

Anders Ygeman
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår en ny lag om skydd för vissa polisiära kännetecken på motorfordon. Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen samt ordet polis ska inte få användas på motorfordon, utöver vad som följer av den nya lagen. Dessa skyddade kännetecknen ska som huvudregel bara få användas på Polismyndighetens och Säkerhetspolisens fordon och på sådana fordon där det inte finns risk för förväxling, t.ex. veteranbilar.

Polismyndigheten ska därutöver kunna ge tillstånd till användning av polisiära kännetecken på motorfordon för konstnärlig verksamhet, för musei- eller samlarverksamhet eller för annat ändamål om det finns särskilda skäl. Om en fordonsägare utan tillstånd använder något av de skyddade kännetecknen, ska Polismyndigheten kunna förelägga ägaren att avlägsna detta. Ett sådant föreläggande ska enligt förslaget få förenas med vite.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om skydd för vissa polisiära kännetecken på motorfordon	4
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Gällande rätt och behovet av ändring.....	6
4.1	Gällande rätt	6
4.2	Behovet av ändring.....	7
5	En ny lag om skydd för vissa polisiära kännetecken.....	8
5.1	Det finns behov av ett stärkt skydd för polisiära kännetecken	8
5.2	En ny lag ska skydda vissa polisiära kännetecken på motorfordon.....	9
5.3	Polisens heraldiska vapen och ordet polis ska skyddas	11
5.4	Tillåten användning av kännetecknen	13
5.5	Användning efter särskilt tillstånd.....	15
5.6	Möjligheten att förelägga om rättelse och att förena föreläggandet med vite	17
5.7	Överklagande	19
5.8	Ett beslut om tillstånd ska registreras	20
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	21
7	Ekonomiska konsekvenser	21
8	Författningskommentar	23
Bilaga 1	Sammanfattning av departementspromemorian Falsa polisbilar (Ds 2015:40)	28
Bilaga 2	Departementspromemoriens författningsförslag	29
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	34
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	35
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	37
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 september 2016		39

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om skydd för vissa polisiära kännetecken på motorfordon.

2 Förslag till lag om skydd för vissa polisiära kännetecken på motorfordon

Härigenom föreskrivs följande.

Skyddade kännetecken

1 § Följande kännetecken får inte användas på motorfordon utöver vad som följer av denna lag:

1. Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen eller något som lätt kan förväxlas med ett sådant vapen, och
2. ordet polis i olika sammansättningar och böjningsformer eller ett ord som lätt kan förväxlas med det.

I 1 § lagen (1970:498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar finns bestämmelser om användning av Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen i näringsverksamhet.

Tillåten användning av kännetecknen

2 § Kännetecken som anges i 1 § första stycket får användas på

1. motorfordon som Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen äger, har nyttjanderätt till eller disponerar på annan grund,
2. annat motorfordon om det inte finns risk för att fordonet kan förväxlas med Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens fordon, och
3. annat motorfordon om ägaren till fordonet har tillstånd enligt 3 §.

3 § Polismyndigheten får ge ägaren till ett motorfordon tillstånd att på fordonet använda de kännetecken som anges i 1 § första stycket för

1. konstnärlig verksamhet eller musei- eller samlarverksamhet, eller
2. annat ändamål om det finns särskilda skäl.

När Polismyndigheten meddelar tillstånd enligt första stycket får myndigheten även ange villkor för hur kännetecknen får användas på allmän plats.

Ett tillstånd får återkallas om

1. förutsättningarna för tillståndet har upphört,
2. tillståndshavaren inte följer de villkor som gäller för tillståndet, eller
3. tillståndet missbrukas på annat sätt.

Vite

4 § Polismyndigheten får förelägga ägaren till ett motorfordon som i strid med 2 § bär kännetecken som skyddas i denna lag att avlägsna kännetecknen eller att vidta någon annan åtgärd för att kännetecknen inte ska användas i strid med denna lag. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Ägare

5 § Som ägare till ett motorfordon anses den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret.

Överklagande

Prop. 2016/17:18

6 § Polismyndighetens beslut enligt 3 och 4 §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut som gäller en fysisk person som är folkbokförd i Sverige överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets han eller hon var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. I övriga fall överklagas beslut till Förvaltningsrätten i Umeå.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.

3 Ärendet och dess beredning

Chefen för Justitiedepartementet beslutade den 1 april 2015 att ge en sakkunnig person i uppdrag att överväga lagstiftning mot framförande av fordon som kan förväxlas med polisfordon eller andra uttryckningsfordon. I juli 2015 överlämnades departementspromemorian Falsa polisbilar (Ds 2015:40). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju2015/05779/L5).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 22 juni 2016 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 5,5, 5.6 och i författningskommentaren.

4 Gällande rätt och behovet av ändring

4.1 Gällande rätt

Det centrala straffrättsliga skyddet för allmän verksamhet finns i 17 kap. brottsbalken. För föregivande av allmän ställning döms den som obehörigen utger sig för att utöva myndighet eller obehörigen bär uniform, märke eller annat tjänstetecken och därigenom ger sken av att han eller hon tillhör försvarsmakten eller annan kår i det allmännas tjänst. Straffskalan för föregivande av allmän ställning är böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, fängelse i högst två år (17 kap. 15 § brottsbalken).

Viss reglering som begränsar möjligheterna att utrusta ett fordon så att det kan förväxlas med ett polisfordon finns på trafikområdet. Larmanordning, lykta och ljusanordning, ska finnas på uttryckningsfordon och får inte finnas på annat fordon (23 kap. 1 § Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bilar och släpvagnar som dras av bilar [TSFS 2013:63]). Den som bryter mot föreskriften döms till böter (8 kap. 9 § fordonsförordningen [2009:211]).

Det finns även ett skydd mot kommersiell användning av vissa kännetecken. Statsvapen och annat statseblem får inte användas i varumärke eller annat kännetecken för varor och tjänster utan tillstånd. Den som bryter mot bestämmelsen döms till böter (1 och 4 §§ lagen [1970:498] om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar). Ett varumärke får inte registreras om det utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning eller ett sådant kommunalt vapen som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som varumärke, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan

beteckning eller ett sådant vapen (2 kap. 7 § första stycket 3 varumärkeslagen [2010:1877]). En firma får inte registreras om den utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som firma, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan beteckning (10 § första stycket 2 firmalagen [1974:156]). Vidare finns bestämmelser om hinder mot mönsterrätt om det i mönstret utan tillstånd tagits in t.ex. ett statseblem eller en beteckning som syftar på svenska staten (4 § 2 mönsterskyddslagen (1970:485)).

4.2 Behovet av ändring

Det förekommer att privatpersoner framför fordon som är målade och utrustade så att de kan förväxlas med polisens fordon. Det finns i dag flera bestämmelser, med delvis olika skyddsintressen, som begränsar möjligheten att använda fordon som kan förväxlas med polisens. Det finns dock inget generellt förbud mot att inneha ett sådant fordon.

I departementspromemorian Falska polisbilar görs bedömningen att det är olyckligt att fler utrustar eller överväger att utrusta sina fordon så att de kan förväxlas med polisens fordon. Flera polisområden har i promemorians kartläggning pekat på vikten av att allmänheten ska kunna lita på att det som ser ut att vara ett polisfordon också är det. Sedan Svea hovrätt i en dom den 20 mars 2012 (B 10663-11) konstaterade att polisens patrullering i trafik inte innefattar myndighetsutövning och att framförandet av en falsk polisbil därmed inte kan bestraffas som föregivande av allmän ställning, har det blivit allmänt känt att det är tillåtet att efterlikna polisfordon.

I promemorian föreslås en ny lag om skydd mot användning av vissa kännetecken på motorfordon. De skyddade kännetecknen ska enligt huvudregeln endast få användas på polisens fordon. Från förbudet undantas fordon som inte riskerar att förväxlas med polisfordon, t.ex. veteranbilar. Polismyndigheten ska vidare kunna ge tillstånd till användning för museal eller konstnärlig verksamhet, eller för annat ändamål om det finns särskilda skäl. Om ett fordon utan tillstånd har något av de skyddade kännetecknen, ska Polismyndigheten kunna förelägga fordonsägaren att avlägsna detta. Ett sådant föreläggande ska enligt förslaget få förenas med vite.

I det följande redovisar regeringen sin bedömning av de förslag som lämnas i promemorian och lämnar förslag på en reglering av frågan. I framställningen avses med "polisen" både Polismyndigheten och Säkerhetspolisen.

5 En ny lag om skydd för vissa polisiära kännetecken

5.1 Det finns behov av ett stärkt skydd för polisiära kännetecken

Regeringens bedömning: Det bör skapas ett starkare skydd för de kännetecken som används på polisens fordon.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser instämmer i promemorians bedömning eller har inga synpunkter på den, däribland *Helsingborgs tingsrätt*, *Domstolsverket*, *Åklagarmyndigheten*, *Polismyndigheten* och *Advokatsamfundet*. *Hovrätten för Västra Sverige* ifrågasätter behovet av en reglering och menar att det, om en reglering ändå ska införas, bör övervägas om regleringen inte ska möjliggöra ett skydd även för andra samhällsviktiga utryckningsfordon. *Patent- och registreringsverket* anser att det bör övervägas om inte båtar och forskaffningsmedel för transport på vatten ska omfattas av lagen, medan *Riksarkivet* förespråkar en skyddslagstiftning som omfattar samtliga statliga vapen.

Skälen för regeringens bedömning: Att polisens fordon är väl synliga bidrar till ökad trygghet i samhället samtidigt som det underlättar vid de tillfällen då polisen behöver vidta åtgärder som berör allmänheten. Av promemorians kartläggning framgår att flera polisområden har pekat på vikten av att allmänheten kan lita på att det som ser ut att vara ett polisfordon också är det. I kartläggningen har framkommit flera exempel på att falska polisbilar har skapat reaktioner hos allmänheten, t.ex. genom att fordonet har passerat en trafikolycka utan att stanna. Några polisområden har även pekat på risken att ett polisingripande kan fördröjas om en polispatrull eller en företrädare för en annan myndighet kallas till en plats där det finns ett fordon som kan förväxlas med polisens fordon, noterar det och tror att polis redan finns på platsen. Det har även befarats att den som framför ett falskt polisfordon själv kan utsättas för en risk, t.ex. om denne passerar platsen för ett allvarligt brott eller möter någon som är på flykt från en brottsplats och då misstas för att vara polis.

Sedan Svea hovrätt i mars 2012 meddelade den dom som nämnts i avsnitt 4.2 avseende föregivande av allmän ställning har bl.a. Polismyndigheten och Patent- och registreringsverket fått ta emot allt fler förfrågningar om huruvida det är tillåtet att äga och utrusta ett fordon så att det kan förväxlas med ett polisfordon. På sociala medier finns tips om hur man kan utrusta sitt fordon som ett polisfordon utan ett riskera straffansvar.

Två domstolsinstanser har alltså slagit fast att den faktiska åtgärden av polisen att patrullera i trafik i sig inte har någon rättsverkan för eller emot enskilda i kraft av offentligrättsliga regler och att framförandet av en falsk polisbil därmed inte kan bestraffas som föregivande av allmän

ställning. Därutöver har Polismyndigheten inom ramen för promemorians kartläggning lyft fram flera faror med falska polisfordon. Regeringen ser mot denna bakgrund att det finns behov av att skapa ett skydd för hur de polisiära kännetecknen får användas på motorfordon.

Problematiken med att utryckningsfordon efterliknas synes endast avse polisens fordon, och då enbart bilar och motorcyklar. Den kartläggning som gjorts ger inte stöd för att andra utryckningsfordon än polisens har efterliknats. Något behov av att, som *Hovrätten för Västra Sverige* och *Patent- och registreringsverket* anför, införa ett motsvarande skydd för kännetecknen som används på andra samhällsviktiga utryckningsfordon har alltså inte framkommit. Det finns inte heller utrymme för att, som *Riksarkivet* föreslår, i detta sammanhang se över skyddslagstiftningen för samtliga statliga vapen.

5.2 En ny lag ska skydda vissa polisiära kännetecknen på motorfordon

Regeringens förslag: En ny lag som skyddar vissa polisiära kännetecknen på motorfordon införs. Polismyndigheten ges möjlighet att förelägga fordonsägare att avlägsna de skyddade kännetecknen eller att vidta någon annan åtgärd för att kännetecknen inte ska missbrukas. Föreläggandet får förenas med vite.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte någon invändning mot eller instämmer i utredningens förslag, däribland *Hovrätten för Västra Sverige*, *Helsingborgs tingsrätt*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Förvaltningsrätten i Umeå*, *Domstolsverket*, *Polismyndigheten*, *Säkerhetspolisen* och *Advokatsamfundet*. *Riksdagens ombudsmän* menar att det bör övervägas ytterligare om möjligheten att vitesförelägga är tillräckligt effektiv för att åstadkomma rättelse. *Åklagarmyndigheten* anser att förslaget med ett vitesföreläggande inte är tillräckligt ingripande, bl.a. eftersom det inte är ovanligt att personer som nyttjar dessa fordon är bötes- och vitesimmuna. En kriminalisering i någon form är därför påkallad och skulle även föra med sig att förverkandebestämmelserna i 36 kap. brottsbalken får genomslag. *Transportstyrelsen* menar att det vore mer naturligt att i första hand pröva om inte 17 kap. 15 § brottsbalken kan utvidgas eller förändras. *Polismyndigheten* anser att det bör införas en möjlighet för myndigheten att hindra fortsatt färd för ett fordon som har de skyddade kännetecknen.

Skälen för regeringens förslag

Ett skydd för vissa polisiära kännetecknen

I promemorian föreslås att det ska införas en ny lag om skydd för vissa av de kännetecknen som används på polisens utryckningsfordon i kombination med en möjlighet för Polismyndigheten att kunna förelägga ägaren av ett fordon att avlägsna de skyddade kännetecknen. Ett sådant föreläggande ska få förenas med vite. *Riksdagens ombudsmän*,

Åklagarmyndigheten och *Transportstyrelsen* ifrågasätter om förslaget är tillräckligt effektivt och om det har samma avskräckande effekt som en straffbestämmelse normalt har.

Förekomsten av förväxlingsbara fordon är begränsad. Det kan enligt regeringens mening, mot bakgrund av de faktorer som bör föreligga för att en kriminalisering ska kunna anses befogad – såsom att förfarandet kan föranleda påtaglig skada eller fara som inte kan bemötas på annat sätt – ifrågasättas om behovet av lagstiftning är tillräckligt stort för att motivera en kriminalisering (se bl.a. prop. 1994/95:23 s. 55). Även om företrädare för polisen har pekat på flera risker med falska polisbilar, kan det inte sägas att innehavet av ett sådant fordon i sig föranleder påtaglig fara eller skada även om det finns situationer då förväxlingsrisken kan föranleda en risk för negativa konsekvenser.

Åklagarmyndigheten argumenterar även för att en fördel med en kriminalisering är att förverkandereglererna i 36 kap. brottsbalken blir tillämpliga. Som *Polismyndigheten* påpekar kan det dock ifrågasättas om inte ett förverkande av ett fordon i de situationer som skulle aktualiseras många gånger skulle vara oskäligt.

Regeringen gör sammantaget bedömningen att en kriminalisering inte är det lämpligaste alternativet för att skapa ett starkare skydd för de polisiära kännetecknen på motorfordon.

En fördel med en särskild lag som skyddar de polisiära kännetecknen är att en sådan lösning motverkar att fordonet som sådant brukas i samma skick vid flera tillfällen. Det är viktigt eftersom den kartläggning som gjorts visar exempel på falska polisbilar som brukas så gott som dagligen. En fördel med att kunna förelägga om rättelse är vidare att ett sådant föreläggande kan riktas mot ägaren av fordonet oavsett om denne är en fysisk eller en juridisk person. Det går därigenom inte att undgå ett föreläggande genom att till exempel låta ett bolag äga ett fordon. I detta sammanhang pekar *Åklagarmyndigheten* på att det inte är ovanligt med bötes- och vitesimmunitet, dvs. avsaknad av utmättningsbara tillgångar, bland dem som nyttjar falska polisbilar. Regeringen har förståelse för den invändningen. Det är dock, liksom vid betalning av böter, en uppgift för Kronofogden att utreda en persons eller ett företags tillgångar och göra utmätningar för betalning av ett utdömt vite.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att vissa polisiära kännetecken endast ska få användas på motorfordon i den utsträckning som närmare anges och att Polismyndigheten ska ges möjlighet att förelägga fordonsägare att avlägsna skyddade kännetecken. Ett sådant föreläggande ska få förenas med vite.

Polismyndigheten har vidare ansett att det bör införas en möjlighet för polisen att hindra fortsatt färd för ett fordon som har de skyddade kännetecknen. En polisman ska enligt gällande regler hindra fortsatt färd bl.a. om den fortsatta färden medför påtaglig fara för trafiksäkerheten eller någon annan väsentlig olägenhet (se bl.a. 5 kap. 3 § fordonslagen [2002:574] och 14 kap. 15 § trafikförordningen [1998:1276]). Reglerna om hindrande av fortsatt färd syftar bl.a. till att förhindra att fordon som inte är trafikdugliga kan köra vidare. Sådana skäl gör sig inte gällande i de situationer som den nu föreslagna lagstiftningen syftar till att hantera. Mot bakgrund av detta och då det antal fordon som skulle kunna komma i fråga för ett sådant ingripande är begränsat gör regeringen

Regleringen bör ges i lag

Vissa polisiära kännetecken ska enligt regeringens förslag endast få användas på motorfordon i den utsträckning som närmare anges. Om en fordonssägare utan tillstånd använder något av de skyddade kännetecknen ska Polismyndigheten kunna förelägga ägaren att avlägsna detta. Ett sådant föreläggande ska kunna förenas med vite. Föreskrifter om vite meddelas i lag (8 kap. 2 § första stycket andra punkten regeringsformen). Även om det är möjligt för riksdagen att bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter i fråga om vite är det vanligaste ändå att sådana föreskrifter ges i lag (8 kap. 3 § första stycket regeringsformen). Den föreslagna regleringen bör tas in i lag.

5.3 Polisens heraldiska vapen och ordet polis ska skyddas

Regeringens förslag: De kännetecken som ska skyddas är Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen eller något som lätt kan förväxlas med ett sådant vapen samt ordet polis i olika sammansättningar och böjningsformer eller ett ord som lätt kan förväxlas med det. Regleringen ska endast gälla otillåten användning på motorfordon. Användning såväl i näringsverksamhet som för privat bruk ska omfattas.

Regeringens bedömning: Det finns inte behov av en bestämmelse som klargör att den som är misstänkt för brott inte ska få föreläggas vid vite att medverka i en utredning som avser den misstanken.

Promemorians bedömning och förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att även sådana larmanordningar som används på polisens utryckningsfordon ska skyddas samt att lagen ska innehålla en bestämmelse om att den som är misstänkt för brott inte ska få föreläggas vid vite att medverka i en utredning som avser den misstanken (den s.k. passivitetsrätten). Det föreslås inte att skyddet för Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen även ska omfatta något som lätt kan förväxlas med dessa vapen eller att skyddet för ordet polis även ska omfatta ord som lätt kan förväxlas med det.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte någon invändning mot promemorians förslag. *Hovrätten för Västra Sverige* föreslår att ordet polisiär bör ingå i den nya lagens titel och lagtext. *Helsingborgs tingsrätt* menar att det är svårt att finna en konkret situation där en bestämmelse om passivitetsrätten kan komma att aktualiseras. Bestämmelsens förekomst i lagen riskerar därför att skapa viss osäkerhet, eftersom passivitetsrätten gäller under alla förhållanden, även i avsaknad av ett uttryckligt förbud. Tingsrätten föreslår också att ordet heraldiska ska läggas till framför ordet vapen som ett förtydligande. *Domstolsverket* och *Patent- och registreringsverket* påpekar att förslaget inte ger utrymme för att beivra missbruk av kännetecken som liknar eller lätt kan

föväxlas med Polismyndighetens och Säkerhetspolisens vapen. *Riksarkivet* vill se en distinktare definition av vad som är Polismyndighetens respektive Säkerhetspolisens vapen. *Motorhistoriska Riksförbundet* föreslår att sådana larmanordningar som används på polisens utryckningsfordon inte ska omfattas av lagen, eftersom det endast är tillåtet att ha en larmanordning monterad på ett fordon som är registrerat för utryckning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

De kännetecken som ska skyddas är polisens heraldiska vapen och ordet polis

I promemorian föreslås att de kännetecken som ska skyddas är Polismyndighetens och Säkerhetspolisens vapen, ordet polis i olika sammansättningar och böjningsformer samt sådan larmanordning som används på polisens utryckningsfordon.

En reglering som ska kunna läggas till grund för att utfärda förelägganden som kan förenas med vite måste vara tydlig och förutsebar. Det måste också beaktas att utseendet på polisens utryckningsfordon förändras över tid. För att skapa förutsebarhet för enskilda och samtidigt åstadkomma ett skydd som inte är beroende av Polismyndighetens framtida beslut om fordonens utseende och utrustning bör regleringen endast avse de viktigaste polisiära kännetecknen.

Ordet polis och polisens heraldiska vapen är kännetecken som tillsammans eller var för sig tydligt signalerar till allmänheten att det är fråga om ett polisfordon. Med hänsyn till den viktiga funktion som polisen fyller i samhället bör i princip all användning av ordet polis och polisens heraldiska vapen på fordon vara förbehållen polisen. För att hindra att bestämmelsen kringgås bör regleringen omfatta ordet polis i olika sammansättningar och böjningsformer samt ord som lätt kan förväxlas med ordet polis.

Regleringen bör vidare omfatta Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen. Som *Domstolsverket* och *Patent- och registreringsverket* påpekar bör regleringen även avse något som lätt kan förväxlas med ett sådant vapen, för att förhindra att bestämmelsen kringgås. Det kan vara fråga om vapen som har likheter med polisens vapen i huvuddragen eller i någon karakteristisk del. En liknande reglering finns avseende användning av bl.a. statsvapen, statsflagga och annat statseblem i näringsverksamhet (1 § lagen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar).

För att undvika missförstånd bör det vidare direkt av lagtexten framgå att det är Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen som avses, vilket *Helsingborgs tingsrätt* föreslår. Regeringen instämmer även i *Hovrätten för Västra Sveriges* förslag att ordet polisiär bör ingå i den nya lagens rubrik. På så vis anges syftet med lagen tydligare. Regeringen ser däremot inte något behov av ordet polisiär i lagtexten. *Riksarkivet* förespråkar en distinktare definition av vad som är polisens heraldiska vapen. Enligt regeringens mening är emellertid utformningen av polisens vapen en fråga som inte lämpar sig för reglering i den lag som nu föreslås. Regeringen lämnar därför i detta sammanhang inte något förslag i det avseendet.

I promemorian föreslås att även den larmanordning som används på polisens uttryckningsfordon ska vara ett sådant kännetecken som ska skyddas enligt lagen. En larmanordning är visserligen ett viktigt hjälpmedel för polisen att markera sin närvaro. Det är dock inget kännetecken som uteslutande används av polisen. Redan i dag finns, som *Motorhistoriska Riksförbundet* påpekar, en straffsanktionerad föreskrift om att larmanordningar får användas på uttryckningsfordon och inte på andra fordon. Det förbudet torde dock endast träffa fungerande larmanordningar. Genom att införa ett skydd för larmanordningar i den nu föreslagna lagen skulle således även användandet av icke fungerande larmanordningar regleras. Enligt regeringen kan det dock ifrågasättas om det finns behov av att införa ett särskilt skydd för dessa. *Åklagarmyndigheten* ifrågasätter vidare hur ett utdömt vite skulle förhålla sig till tillämpningen av den redan befintliga straffsanktionerade föreskriften avseende larmanordningar. Ytterligare en aspekt är vilken betydelse ett tillstånd från Polismyndigheten till användningen av en larmanordning skulle få för den straffsanktionerade föreskriften. Sammantaget gör regeringen bedömningen att det i dag befintliga skyddet för larmanordningar är tillräckligt. Larmanordningar som används på polisens uttryckningsfordon bör därför inte omfattas av den nya lagen.

Regeringen föreslår därför att de polisiära kännetecken som ska skyddas mot att användas på motorfordon är ordet polis i olika sammansättningar och böjningsformer eller ett ord som lätt kan förväxlas med det samt Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen eller något som lätt kan förväxlas med dessa.

Det införs inte någon uttrycklig bestämmelse om passivitetsrätten

Den som är anklagad för brott har rätt att inte belasta sig själv vid utredningen av en anklagelse (art. 6.1 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna). I promemorian föreslås att det ska införas en särskild bestämmelse om att den som är misstänkt för brott inte ska få föreläggas att, vid vite, medverka i en utredning som avser den misstanken. Som *Helsingborgs tingsrätt* påpekar gäller dock detta under alla förhållanden. Det är, särskilt mot bakgrund av att regeringens förslag inte innebär att larmanordningar ska vara ett skyddat kännetecken, svårt att se någon konkret situation där en bestämmelse om saken kan komma att aktualiseras. Regeringen gör därför bedömningen att det inte finns behov av att införa en uttrycklig bestämmelse av det slag som föreslås i promemorian.

5.4 Tillåten användning av kännetecknen

Regeringens förslag: Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen samt ordet polis ska få användas av Polismyndigheten och Säkerhetspolisen på motorfordon som de äger, har nyttjanderätt till eller på annat sätt disponerar. Kännetecknen ska även få användas på annat motorfordon, om det inte finns risk för att

fordonet kan förväxlas med polisens fordon eller om ägaren till fordonet har särskilt tillstånd.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget. *Motorhistoriska riksförbundet* förordar dock en mer generell skrivning där alla polisfordon som är äldre än 30 år undantas från regleringen och pekar på vikten av att Polismyndigheten värnar det fordonshistoriska kulturarvet när polisfordon säljs.

Skälen för regeringens förslag

All användning i polisiär verksamhet ska vara tillåten

I promemorian görs bedömningen att de polisiära kännetecknen bör kunna användas utan inskränkning i all polisiär verksamhet. Det avgörande för tillåtligheten ska vara att det aktuella fordonet används i polisiär verksamhet. Om fordonet ägs, innehas med nyttjanderätt eller disponeras av polisen på någon annan grund ska alltså inte ha betydelse för denna bedömning.

Regeringen gör samma bedömning och föreslår alltså att de polisiära kännetecknen ska få användas av Polismyndigheten och Säkerhetspolisen på motorfordon som de äger, har nyttjanderätt till eller på annat sätt disponerar.

De skyddade kännetecknen ska även få användas på motorfordon som inte kan förväxlas med polisens eller om ägaren till fordonet har tillstånd

Syftet med regleringen är att skapa ett skydd mot att enskilda framför fordon som kan förväxlas med polisens fordon. I promemorian föreslås därför att äldre polisfordon, där risken för förväxling kan anses utesluten, ska undantas från regleringen. För ett sådant fordon ska det inte krävas ett särskilt tillstånd för att få använda de skyddade kännetecknen. För enskilda som äger ett sådant fordon innebär undantaget att de slipper ansöka om tillstånd. För Polismyndigheten innebär en sådan reglering att myndighetens arbete med att hantera tillståndsansökningar minskar. Regeringen delar bedömningen att det finns fog för ett undantag av detta slag.

Bedömningen av vad som är ett förväxlingsbart fordon kan komma att ändras över tid i samband med att polisen fattar beslut om att förändra utseendet och utrustningen på motorfordonen. I dag skulle ett sådant undantag exempelvis träffa sådana tidigare polisfordon som är lackerade i svart och vitt. Det kan antas att de flesta polisfordon som är äldre än 30 år inte är förväxlingsbara med polisfordon som är i bruk i dag. I vilken utsträckning det kommer att vara så framöver beror dock på polisens framtida beslut om polisfordonens utseende och utrustning. Regeringen anser därför att det inte är lämpligt att, som *Motorhistoriska riksförbundet* föreslår, införa en reglering som baseras på fordonets ålder. Ett undantag som i stället knyts till förväxlingsrisken korresponderar också bättre med lagens syfte. Regeringen föreslår mot den bakgrunden att undantaget utformas på det sätt som föreslås i promemorian. Således ska de skyddade kännetecknen få användas på sådana motorfordon där det

inte finns risk för att fordonet kan förväxlas med fordon som är i bruk i polisverksamhet. Prop. 2016/17:18

Kännetecknen ska även få användas om ägaren till fordonet har tillstånd (se vidare avsnitt 5.5).

5.5 Användning efter särskilt tillstånd

Regeringens förslag: Polismyndigheten ska, på ansökan av den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret, kunna meddela tillstånd till användning av de skyddade kännetecknen för konstnärlig verksamhet, för musei- eller samlarverksamhet eller för annat ändamål om det finns särskilda skäl. Ett tillstånd ska kunna förenas med villkor och ett meddelat tillstånd ska kunna återkallas.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att ett tillstånd även får återkallas om fordonet överläts. I regeringens förslag förtydligas att tillstånd kan ges för samlarverksamhet och att det är fordonets registrerade ägare som ska ansöka om tillstånd.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget. *Transportstyrelsen* påpekar att det mest ändamålsenliga är att en ansökan om tillstånd till användning av de skyddade kännetecknen ska göras av fordonets ägare. *Motorhistoriska riksförbundet* framhåller att även privata samlare av polisfordon bör omfattas av begreppet museal verksamhet och att ett tillstånd för dessa fordon normalt ska gälla tills vidare. *Motorhistoriska riksförbundet* föreslår även att larmanordningar och stoppljus ska utgöra en del av villkoret för tillståndet, t.ex. att en larmanordning ska täckas över under transport. Förbundet påpekar vidare att villkor som innebär att kännetecknen ska avlägsnas innan fordon överläts försvårar bevarandet av äkta äldre polisfordon.

Skälen för regeringens förslag

Tillstånd ska kunna ges för viss verksamhet

Det finns ett stort antal museer med fordonsanknytning och ett intresse hos allmänheten av att ta del av hur polisens fordon har sett ut över tid. I promemorian föreslås därför att Polismyndigheten ska kunna meddela tillstånd till användning av de skyddade kännetecknen för museal verksamhet. Regeringen ställer sig bakom detta förslag. Som *Motorhistoriska riksförbundet* påpekar bör även privata samlare kunna ges tillstånd för sådan användning. Regeringen föreslår att bestämmelserna utformas så att det blir möjligt.

I promemorian föreslås även att tillstånd ska kunna ges för konstnärliga verksamheter, t.ex. filmer, tv-serier och teatrar, som har ett intresse av att kunna använda fordon som är utrustade som polisens fordon. Det finns i dag ett antal företag som hyr ut fordon för bl.a. sådana ändamål. Konstnärlig verksamhet av detta slag bör inte förhindras av den nya lagen. Regeringen ansluter sig därför till förslaget att Polismyndigheten ska kunna meddela tillstånd till användning av de skyddade kännetecknen även för konstnärlig verksamhet.

Enligt förslaget ska Polismyndigheten kunna ge tillstånd till användning av de skyddade polisiära kännetecknen även för annat ändamål, men det ska då krävas särskilda skäl. Det kan t.ex. vara fråga om att det bedöms vara till gagn för polisverksamheten att kännetecknen används vid en utställning eller en mässa som inte är att se som konstnärlig verksamhet eller musei- eller samlarverksamhet. Så kan även vara fallet om ett företag ges möjlighet att utrusta ett fordon som ett polisfordon för att det ska kunna provas i operativ verksamhet. Regeringen delar utredningens bedömning att det bör finnas möjlighet att lämna tillstånd även utanför området för konstnärlig verksamhet, eller musei- eller samlarverksamhet och anser att det är en lämplig avvägning att det i de fallen ska krävas särskilda skäl för tillstånd. Regeringen föreslår således att bestämmelserna även i detta avseende ges den innebörd som föreslås i promemorian. Lagtexten har förtydligats efter synpunkter från *Lagrådet*.

Den föreslagna lagen innehåller inte någon begränsning för hur länge ett tillstånd ska gälla. Polismyndigheten ska enligt förslaget få meddela både tidsbegränsade tillstånd och tillstånd som gäller tills vidare. Enligt regeringens mening är det önskvärt att myndigheten ges flexibilitet att i detta avseende utforma beviljade tillstånd på ett sätt som bedöms vara lämpligt i det enskilda fallet. Regeringen föreslår därför att bestämmelserna om tillstånd utformas på det sättet. Det innebär att det, som *Motorhistoriska riksförbundet* föreslår, blir möjligt att även för privatägda fordon meddela tillstånd som gäller tills vidare. I vilken utsträckning så bör ske blir en fråga för Polismyndigheten att bedöma utifrån förhållandena i det enskilda fallet.

I promemorian föreslås att Polismyndigheten ska ges möjlighet att genom villkor i viss mån styra över hur de polisiära kännetecknen får användas på allmän plats. Ett sådant villkor kan t.ex. vara att kännetecknen ska vara övertäckta när fordonet körs på allmän väg. På så vis kan risken för förväxling ytterligare begränsas. Regeringen ansluter sig till förslaget. Som *Motorhistoriska riksförbundet* påpekar kan ett villkor som innebär att de skyddade kännetecknen ska tas bort innan en överlåtelse sker riskera att försvåra bevarandet av de fordonshistoriskt intressanta fordonen. Det bör därför i de flesta fall vara tillräckligt att ett tillstånd får anses förfallet när ett fordon överläts. Några särskilda bestämmelser om den saken är emellertid inte motiverade utan det får överlämnas till tillämparna att hantera detta på ett ändamålsenligt sätt.

Regeringen föreslår sammanfattningsvis att Polismyndigheten ska kunna meddela tillstånd till användning av de skyddade polisiära kännetecknen för konstnärlig verksamhet, för musei- eller samlarverksamhet eller för annat ändamål om det finns särskilda skäl och att ett tillstånd ska kunna förenas med villkor.

Tillståndsförfarandet

Polismyndigheten bör ges ansvaret för tillståndsgivningen. När en ansökan om tillstånd avser Säkerhetspolisens namn eller vapen är det som regel lämpligt att Polismyndigheten samråder med Säkerhetspolisen innan beslut fattas. Någon lagregel om detta behövs dock inte.

Som *Transportstyrelsen* påpekar bör det vara fordonets registrerade ägare som ska ha rätt att ansöka om tillstånd för användning av skyddade polisiära kännetecken. En sådan reglering korresponderar med förslaget att det är fordonets registrerade ägare som kan föreläggas att avlägsna kännetecknen eller vidta någon annan åtgärd för att kännetecknen inte ska missbrukas. I de fall då den som rätteligen borde vara upptagen som ägare i registret av någon anledning inte är det, bör som fordonets ägare anses den som borde vara upptagen som ägare i registret (se vidare avsnitt 5.6).

I promemorian föreslås att ett tillstånd ska få återkallas om fordonet överläts. Eftersom det är fordonets ägare som beviljas tillstånd och detta knyts till ett visst fordon bör en överlåtelse dock kunna medföra att tillståndet får anses förfallet. Det finns därför inget behov av att kunna återkalla ett tillstånd om fordonet överläts. Ett tillstånd bör dock kunna återkallas om förutsättningarna för tillståndet annars upphört, om tillståndshavaren inte följer de villkor som gäller för tillståndet eller om tillståndet missbrukas på annat sätt.

Regeringen föreslår sammanfattningsvis att Polismyndigheten ska få ansvaret för tillståndsgivningen, att ansökan ska göras av fordonets registrerade ägare och att ett meddelat tillstånd ska kunna återkallas.

5.6 Möjligheten att förelägga om rättelse och att förena föreläggandet med vite

Regeringens förslag: Ägaren av ett fordon ska kunna föreläggas att avlägsna skyddade polisiära kännetecken eller att vidta någon annan åtgärd för att kännetecknen inte ska missbrukas. Som ägare anses den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret. Ett föreläggande ska kunna förenas med vite.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås en något annorlunda utformning av regleringen av ägaransvaret.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga synpunkter på förslaget. *Transportstyrelsen* påpekar att om det är den registrerade ägaren som avses så bör detta framgå direkt av lagtexten, eventuellt på motsvarande sätt som i 2 kap. 4 § vägtrafikskattelagen (2006:227). Om det i stället är det civilrättsliga ägandet som avses, bör förhållandet till vägtrafikregistret klargöras. *Motorhistoriska riksförbundet* anser att Polismyndigheten bör agera med ökad varsamhet ju äldre ett fordon är. Eftersom ett föreläggande gäller omedelbart finns en risk för att enstaka fordon inte kan återställas till sitt ursprungliga historiska skick, även om en domstol senare skulle upphäva föreläggandet.

Skälen för regeringens förslag

Det ska få riktas ett föreläggande mot fordonets registrerade ägare

För att motverka förekomsten av falska polisbilar föreslås i promemorian att ägaren av ett fordon ska kunna föreläggas att avlägsna skyddade

polisiära kännetecken från fordonet. Det är enligt regeringens mening en ändamålsenlig ordning. Av kartläggningen framgår att det i flera fall har varit tillräckligt att en polis har förklarat det olämpliga i att ett fordon är utrustat så att det kan förväxlas med polisens fordon. Det bör därför enligt promemorians förslag ankomma på Polismyndigheten att i det enskilda fallet avgöra vilken åtgärd som krävs för att undvika en framtida förväxlingsrisk. Det är alltså en prognos av ägarens framtida beteende som ska vara avgörande för bedömningen av om ett föreläggande ska utfärdas. Med en sådan ordning – som regeringen finner lämplig – kommer däremot inte, vilket *Motorhistoriska riksförbundet* förordar, fordonets ålder att kunna tillmätas betydelse.

Av föreläggandet bör det framgå dels vilka åtgärder som fordonsägaren ska vidta, dels när detta senast ska göras. Ett föreläggande bör exempelvis kunna avse att avlägsna de skyddade kännetecknen från fordonet.

Transportstyrelsen föreslår att det av lagtexten ska framgå att det med ägaren avses den som är antecknad som ägare i vägtrafikregistret eller som bör vara antecknad som ägare där. I lagrådsremissen utformades förslaget på det sättet. En sådan reglering korresponderar med att det är fordonets registrerade ägare som kan ansöka om tillstånd till användning av de skyddade kännetecknen. På så sätt undviker man i normalfallet också en mer omfattande utredning av det civilrättsliga ägandeförhållandet. Visserligen kan det, såsom *Lagrådet* påtalar, finnas situationer där den registrerade ägaren kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa ett föreläggande, t.ex. om ett ägarbyte har skett men detta inte har registrerats. Är det förhållandet känt för myndigheten följer av viteslagstiftningen att vite inte får föreläggas mot den registrerade ägaren (jfr 2 § andra stycket lagen [1985:206] om vite, viteslagen). I en sådan situation ger den föreslagna regeln möjlighet att i stället rikta ett föreläggande mot den som borde vara registrerad ägare. Skulle ett föreläggande i något fall komma att riktas mot fel person får det hanteras genom omprövning och överklagande (27 § förvaltningslagen [1986:223] jfr prop. 2003/04:145 Trängselskatt s. 48). Regeringen bedömer således att de svårigheter som *Lagrådet* pekar på kan hanteras inom ramen för en sådan reglering som föreslogs i lagrådsremissen.

Med en sådan reglering minskar dessutom risken för att reglerna kringgås genom att den verkliga ägaren av ett fordon låter en underårig person vara formell ägare av fordonet. Vidare innebär en sådan reglering att det blir tydligt vad som gäller vid bl.a. kreditköp med återtagandeförbehåll och längre nyttjanderätter. Av lagen (2001:558) om vägtrafikregister (se främst 4 och 4 a §§) framgår nämligen att det i dessa fall är förmyndaren respektive innehavaren som ska registreras som ägare av fordonet. Med en sådan utformning finns det inte behov av en sådan särskild regel som föreslås i promemorian om förmyndares ansvar när ett fordon ägs av en underårig.

Regeringen föreslår sammanfattningsvis att ägaren av ett fordon ska kunna föreläggas att avlägsna polisiära kännetecken som är skyddade enligt lagen eller att vidta annan åtgärd för att kännetecknen inte ska missbrukas. Som ägare ska anses den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret.

I promemorian föreslås att ett föreläggande ska kunna förenas med vite eftersom det ger ägaren av fordonet ett ekonomiskt incitament att avlägsna de skyddade polisiära kännetecknen. Det är, enligt förslaget, Polismyndigheten som ska avgöra om ett föreläggande ska förenas med vite, i syfte att mottagaren ska rätta sig efter föreläggandet. I de fall där det finns skäl att anta att fordonsägaren omedelbart kommer att rätta sig efter föreläggandet finns det kanske inte alltid skäl att förena ett föreläggande med vite. Vitet ska kunna dömas ut om den som har fått föreläggandet inte vidtar föreskrivna åtgärder. Frågor om utdömande av vite prövas av allmän förvaltningsdomstol på ansökan av den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet (6 § viteslagen).

Regeringen anser att det som föreslås i promemorian i detta avseende är ändamålsenligt och föreslår alltså att ett föreläggande ska få förenas med vite.

5.7 Överklagande

Regeringens förslag: Polismyndighetens beslut i fråga om tillstånd och förelägganden ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Behörig domstol ska, om klaganden är en fysisk person som är folkbokförd i Sverige, vara förvaltningsrätten i den domkrets där han eller hon var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. I övriga fall ska sådana beslut överklagas till Förvaltningsrätten i Umeå. Det ska krävas prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att beslut i övriga fall ska överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser lämnar inga synpunkter på förslaget. *Förvaltningsrätten i Umeå* påpekar att eftersom ett beslut om vitesföreläggande blir överklagbart är domstolsprövningen av själva föreläggandet mer inskränkt vid prövning av utdömande av vite.

Skälen för regeringens förslag: I promemorian föreslås att Polismyndighetens beslut ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol och att det ska krävas prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. För att behålla den närhet till den överprövande instansen som den enskilde hade före Polismyndighetens omorganisation föreslås det i promemorian att en särskild forumregel ska införas. Om klaganden är en fysisk person ska behörig domstol vara förvaltningsrätten i den domkrets där han eller hon var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. En liknande forumregel har även införts i 10 kap. 1 § vapenlagen (1996:67), där samma intresse om närhet till den överprövande instansen gör sig gällande. Regeringen instämmer i de överväganden som ligger till grund för förslaget och föreslår därför att en sådan regel om överklagande ska införas. Avseende beslut i övriga fall föreslår regeringen att dessa ska överklagas till Förvaltningsrätten i Umeå.

Regeringens bedömning: Polismyndighetens beslut om tillstånd att använda de skyddade kännetecknen bör registreras i vägtrafikregistret. Någon ändring i lagen om vägtrafikregister behöver inte göras.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens bedömning, men i promemorian föreslås att ordningen regleras i lagen om vägtrafikregister.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har ingen invändning mot förslaget. *Datainspektionen* anser att det bör övervägas om inte polisens möjligheter till kontroll kan uppnås genom en skyldighet för fordonsägare att medföra ett tillstånd under färd, eftersom en sådan lösning inte innebär en ökad personuppgiftsbehandling i samhället. *Transportstyrelsen* menar att oavsett antalet tillstånd krävs ett it-utvecklingsarbete som varken kan bedömas som enkelt eller ekonomiskt obetydligt. Det är därför inte motiverat att utöka registrets innehåll med dessa tillstånd och förslaget avstyrks. Det finns inte behov av att ändra 5 och 6 §§ lagen om vägtrafikregister, eftersom registreringar knutna till fordonsägaren redan täcks av båda paragraferna. *Motorhistoriska riksförbundet* pekar på att det finns en risk med att en registrering av tillstånd leder till att uppställningsplatser exponeras. Förbundet argumenterar för att tillståndshavaren eller den som disponerar fordonet i stället ska ha med sig en kopia av tillståndet när fordonet används.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen föreslår att ägaren av ett visst fordon ska kunna ansöka om tillstånd för att få använda vissa polisiära kännetecken på sitt fordon. Ett meddelat tillstånd ska på så vis knytas till ett visst fordon. För att uppgifterna om vilka fordon som får framföras med polisiära kännetecken ska vara tillgängliga i polisens operativa verksamhet behöver tillståndet registreras. En sådan registrering bör göras i vägtrafikregistret. De uppgifter som ska registreras är inte i sig känsliga och den föreslagna registreringen får således anses innebära ett begränsat intrång i den personliga integriteten. Den ökade personuppgiftsbehandling som förslaget medför och som *Datainspektionen* pekar på bedöms alltså motiverad. Samma bedömning görs i fråga om det it-utvecklingsarbete som förslaget medför och som lyfts fram av *Transportstyrelsen*.

Motorhistoriska riksförbundet pekar på att det finns en risk med att en registrering leder till att uppställningsplatser exponeras. Regeringen konstaterar att flera av de aktörer som kan tänkas beviljas tillstånd gör reklam för sin verksamhet eller är enkelt sökbara bl.a. på internet. Den som vill skaffa sig kunskap om var fordon utrustade med polisens kännetecken finns kan alltså komma åt sådan information relativt enkelt redan i dag. Risken för exponering utgör enligt regeringens mening inte tillräckliga skäl mot den föreslagna regleringen.

En registrering i vägtrafikregistret kräver inte att 5 och 6 §§ lagen om vägtrafikregister ändras. I lagen framgår redan i dag att det i vägtrafikregistret får föras in uppgifter som avser fordon och ägare samt att vägtrafikregistret, i personuppgiftshänseende, ska ha till ändamål att tillhandahålla uppgifter i fråga om bland annat fordonsägare. Den

reglering som behövs för att skapa förutsättningar för den ordning som Prop. 2016/17:18 föreslagits ovan bör i stället tas in i förordning.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nya lagen ska träda i kraft den 1 januari 2017.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens utom när det gäller tidpunkten för ikraftträdandet.

Remissinstanserna har inte några synpunkter på promemorians förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagen bör träda i kraft så snart som möjligt. Det föreslås att detta sker den 1 januari 2017.

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

7 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen leder till vissa kostnadsökningar för Transportstyrelsen. Regeringen har i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1) lämnat förslag om anslag och finansiering när det gäller dessa kostnadsökningar. De eventuella kostnadsökningar som förslagen kan leda till för Polismyndigheten och domstolarna bedöms kunna rymmas inom respektive myndighets ram.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens, förutom i fråga om kostnadsökningar för Transportstyrelsen.

Remissinstanserna: Endast *Transportstyrelsen* yttrar sig i denna del. Myndigheten invänder att oavsett antalet tillstånd krävs ett it-utvecklingsarbete som skulle uppgå till cirka 1 000 000 kr.

Skälen för regeringens bedömning

Konsekvenser för Transportstyrelsen

Kostnaderna för Transportstyrelsens registerverksamhet täcks av avgifter. Avgifterna redovisas mot inkomsttitel och verksamheten finansieras med anslagsmedel. I promemorian görs bedömningen att kostnaderna för registrering av det fåtal tillstånd som kan komma i fråga rymms inom Transportstyrelsens nuvarande anslag. Transportstyrelsen beräknar att kostnaden för att anpassa it-systemen uppgår till ca 1 000 000 kr, vilket kommer att medföra en årlig kostnad på 200 000 kr under fem år. Regeringen bedömer att

Prop. 2016/17:18 investeringskostnaderna inte ryms inom myndighetens nuvarande anslagsramar. Regeringen har i budgetpropositionen för 2017 lämnat förslag om anslag och finansiering för dessa kostnadsökningar. I syfte att finansiera utvecklingskostnaden minskas anslaget 1:1 *Polismyndigheten* med 200 000 kronor per år från 2017 till och med 2021. Motsvarande ökning görs av anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* under utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Konsekvenser för andra myndigheter än Transportstyrelsen

Förslagen ger Polismyndigheten en möjlighet att ingripa mot fordonsägare som utrustar sina fordon så att de kan förväxlas med polisfordon. Det är därför motiverat att förslagen finansieras från Polismyndighetens anslag. Detta bedöms inte få någon negativ påverkan på Polismyndighetens verksamhet. Den kartläggning som har gjorts visar att ett begränsat antal fordon kan komma i fråga för ett föreläggande och arbetet med förelägganden bedöms därför inte bli särskilt omfattande. Möjligheten att ge tillstånd för att använda de skyddade polisiära kännetecknen torde inte heller aktualiseras mer än i ett fåtal fall. Inledningsvis kan det dock bli en viss koncentration av tillståndsansökningar att hantera. Regeringen bedömer att de merkostnader som förslagen kan leda till ryms under polisens befintliga anslagsramar.

Eftersom det kan antas bli få fall av tillstånd och förelägganden, kommer antalet överklaganden och ansökningar om utdömande av vite också att bli få. Regeringen bedömer därför att den ökade belastningen för de allmänna förvaltningsdomstolarna är marginell och ryms inom befintliga anslagsramar.

Övriga konsekvenser

När det gäller konsekvenser för företag kan det konstateras att det finns ett fåtal företag som hyr ut polisfordon till bl.a. filminspelningar. Dessa företag kommer att behöva ansöka om tillstånd men ett tillstånd medför inte någon kostnad.

Förslaget till lag om skydd för vissa polisiära kännetecken på motorfordon

Skyddade kännetecken

1 § Följande kännetecken får inte användas på motorfordon utöver vad som följer av denna lag:

1. Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen eller något som lätt kan förväxlas med ett sådant vapen, och

2. ordet polis i olika sammansättningar och böjningsformer eller ett ord som lätt kan förväxlas med det.

I 1 § lagen (1970:498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar finns bestämmelser om användning av Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen i näringsverksamhet.

I paragrafen regleras vilka polisiära kännetecken som inte får användas på motorfordon utöver vad som följer av lagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.2 och 5.3.

Av *första stycket* framgår att det är kännetecken på motorfordon som skyddas. Med motorfordon avses här detsamma som i 2 § lagen (2001:559) om vägtrafikdefinitioner, dvs. ett motordrivet fordon som är avsett att användas huvudsakligen på väg och som är inrättat antingen huvudsakligen för att självständigt användas till person- eller godsbefordran, eller för något annat ändamål och som inte är att anse som en traktor eller ett motorredskap. Motorfordon delas in i bilar, motorcyklar och mopeder. Med användning på motorfordon avses att kännetecknet fästs på fordonet på ett mera beständigt sätt, exempelvis genom omlackering, att det klistras på fordonet eller att det fästs mer tillfälligt.

De kännetecken som omfattas av regleringen framgår av den uttömmande uppräkningsen i två punkter. Det gäller för det första de heraldiska vapen som Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har. Polismyndighetens heraldiska vapen beskrivs i 2 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Polisens grafiska profil (RPSFS 2005:6). Säkerhetspolisens heraldiska vapen finns beskrivet i Heraldiska nämndens protokoll (sammanträde den 14 april 2014) och återfinns bl.a. på Säkerhetspolisens och Riksarkivets hemsidor. Även något som lätt kan förväxlas med dessa vapen omfattas av regleringen. Avgörande för bedömningen av om ett vapen lätt kan förväxlas med Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens heraldiska vapen är främst om vapnen har likheter i huvuddragen eller i någon karakteristisk del.

Även ordet polis i olika sammansättningar och böjningsformer eller ett ord som lätt kan förväxlas med det omfattas av regleringen, t.ex. ”trafikpolisenheten”, ”polisen” eller ”pålis”. Detta gäller oavsett med vilket typsnitt beteckningarna skrivs och oberoende av om orden skrivs med versaler eller gemener. Om det inte föreligger risk för förväxling gäller undantaget i 2 § 2. Andra kännetecken som förekommer på polisens fordon omfattas inte av regleringen.

I *andra stycket* finns en upplysning om att det finns bestämmelser om användning av polisens heraldiska vapen i lagen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar. Tillstånd att använda ett kännetecken torde i något fall kunna komma att behövas både enligt den nya lagen och enligt lagen om skydd för vapen och vissa officiella beteckningar. På motsvarande vis kan, som *Lagrådet* påpekar, situationen uppkomma då tillstånd saknas enligt båda lagarna och då det teoretiskt finns förutsättningar att vidta åtgärder enligt båda dessa regelverk. Av den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), som gäller som lag i Sverige, följer att sanktioner av det slag som det är fråga om här inte får beslutas mot en person flera gånger för samma gärning ("ne bis in idem"). Det innebär att om en åtgärd har vidtagits enligt något av regelverken så måste det förhållandet ges den betydelse som följer av den praxis som utvecklats i anslutning till Europakonventionen i ett eventuellt efterföljande förfarande. Det har inte ansetts nödvändigt att låta saken komma till uttryck i lagtexten.

Vidare finns i 4 § 2 mönsterskyddslagen (1970:485) bestämmelser om hinder mot mönsterrätt om det i mönstret utan tillstånd tagits in t.ex. ett statselement eller en beteckning som syftar på svenska staten. Det kan också finnas hinder mot att registrera ett varumärke eller en firma som innehåller en statlig beteckning enligt 2 kap. 7 § första stycket 3 varumärkeslagen (2010:1877) och 10 § första stycket 2 firmalagen (1974:156).

Tillåten användning av kännetecknen

2 § Kännetecken som anges i 1 § första stycket får användas på

1. motorfordon som Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen äger, har nyttjanderätt till eller disponerar på annan grund,
2. annat motorfordon om det inte finns risk för att fordonet kan förväxlas med Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens fordon, och
3. annat motorfordon om ägaren till fordonet har tillstånd enligt 3 §.

Paragrafen reglerar tillsammans med 3 § tillåten användning av de skyddade kännetecknen. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Av *första punkten* framgår att kännetecknen får användas på fordon som polisen disponerar. Det gäller motorfordon som någon av myndigheterna äger men också motorfordon som myndigheterna har nyttjanderätt till, t.ex. genom leasingavtal, eller mer tillfälligt disponerar.

I *andra punkten* anges att kännetecknen även får användas på annat motorfordon, om det inte finns risk för att fordonet kan förväxlas med polisens fordon. Undantaget är avsett att träffa främst sådana äldre polisfordon som inte längre finns i bruk hos polisen, t.ex. fordon lackerade i svart och vitt. Bestämmelsen blir endast tillämplig om det vid en objektiv bedömning inte kan anses föreligga någon förväxlingsrisk. Det krävs inte att förväxlingsrisken är av kvalificerat slag. I tveksamma fall gäller således huvudregeln i 1 §.

Av *tredje punkten* framgår att kännetecknen även får användas på annat motorfordon om ägaren till fordonet har tillstånd enligt 3 §.

3 § Polismyndigheten får ge ägaren till ett motorfordon tillstånd att på fordonet använda de kännetecknen som anges i 1 § första stycket för

1. konstnärlig verksamhet eller musei- eller samlarverksamhet, eller
2. annat ändamål om det finns särskilda skäl.

När Polismyndigheten meddelar tillstånd enligt första stycket får myndigheten även ange villkor för hur kännetecknen får användas på allmän plats.

Ett tillstånd får återkallas om

1. förutsättningarna för tillståndet har upphört,
2. tillståndshavaren inte följer de villkor som gäller för tillståndet, eller
3. tillståndet missbrukas på annat sätt.

Paragrafen reglerar tillsammans med 2 § tillåten användning av de skyddade kännetecknen. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Enligt *första stycket* får Polismyndigheten ge ägaren till ett motorfordon tillstånd att använda de skyddade kännetecknen på fordonet. Med ägare avses enligt 5 § den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret. Tillstånd får enligt *första punkten* avse konstnärlig verksamhet eller musei- eller samlarverksamhet. Med det avses, utöver museer och vissa privata samlare, exempelvis konstnärliga framställningar som filmer, TV-serier och teatrar samt uthyrning av rekvisita till sådan verksamhet. Punkten har förtydligats efter påpekande från *Lagrådet*. I den mån verksamheten bedrivs som näringsverksamhet kan det, beroende av omständigheterna, även krävas andra tillstånd för att använda Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens heraldiska vapen (se 1 § lagen [1970:498] om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar).

Polismyndigheten kan enligt *andra punkten* ge tillstånd till användning även för annat ändamål, men då krävs särskilda skäl. Ett sådant ändamål kan t.ex. vara en utställning eller mäsas som inte är att se som konstnärlig verksamhet eller musei- eller samlarverksamhet. Det kan finnas särskilda skäl för att tillåta användning av de skyddade kännetecknen t.ex. om ett användande skulle gagna polisverksamheten på något sätt. Så kan vara fallet om ett företag ges möjlighet att utrusta ett fordon som polisfordon för att det ska kunna provas i operativ verksamhet. Ett tillstånd ska avse ett visst utpekat motorfordon och det ska anges vem som har beviljats tillstånd och vilket eller vilka kännetecken tillståndet avser. Tillstånd registreras i vägtrafikregistret.

I vissa fall får det anses naturligt att tillstånd beviljas att gälla tills vidare, t.ex. när det gäller museal verksamhet. När det gäller tillstånd för annat ändamål kan det ofta vara lämpligt med tidsbegränsade tillstånd. För uthyrningsföretag som har en etablerad verksamhet kan tillstånd som gäller tills vidare vara lämpliga.

Enligt *andra stycket* ges Polismyndigheten möjlighet att ange villkor för hur kännetecknen får användas på allmän plats. Myndigheten kan t.ex. uppställa som villkor att kännetecknen täcks över när ett fordon färdas på allmän väg till eller från en filminspelning.

I *tredje stycket* anges i tre uttömmande punkter under vilka förutsättningar ett tillstånd får återkallas. Enligt *första punkten* får ett tillstånd återkallas om förutsättningarna för tillståndet upphört, t.ex. om ett företag som beviljats tillstånd upphör med sin verksamhet. Även den situationen att ett tillstånd har beviljats och det därefter uppdagas att den

sökande har fått tillståndet på grund av felaktiga uppgifter omfattas av regleringen.

Enligt *andra punkten* kan tillståndet återkallas om tillståndshavaren inte följer de villkor som gäller för tillståndet. Det kan t.ex. vara fråga om att tillståndshavaren systematiskt underlåter att följa ett villkor att täcka över kännetecknen. Slutligen finns enligt *tredje punkten* en möjlighet att återkalla tillstånd som missbrukas på annat sätt. Det kan t.ex. vara fråga om att tillståndshavaren lämnar ifrån sig fordonet utan att närmare kontrollera vem som ska disponera det och för vilket ändamål, och fordonet därefter används på ett olämpligt sätt.

Vite

4 § Polismyndigheten får förelägga ägaren till ett motorfordon som i strid med 2 § bär kännetecknen som skyddas i denna lag att avlägsna kännetecknen eller att vidta någon annan åtgärd för att kännetecknen inte ska användas i strid med denna lag. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

I paragrafen regleras Polismyndighetens möjlighet att förelägga ägaren av ett fordon att avlägsna skyddade kännetecknen eller att vidta någon annan åtgärd för att kännetecknen inte ska användas i strid med denna lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Av paragrafen framgår att ett föreläggande endast kan riktas mot ägaren av fordonet. Med ägare avses enligt 5 § den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret. Det kan finnas situationer där den registrerade ägaren kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa ett föreläggande, t.ex. om ett ägarbyte har skett men detta inte har blivit registrerat. Är det förhållandet känt för myndigheten följer av viteslagstiftningen att vite inte får föreläggas mot den registrerade ägaren (jfr 2 § andra stycket lagen [1985:206] om vite). I en sådan situation ger regeln möjlighet att i stället rikta ett föreläggande mot den som borde vara registrerad ägare. Skulle ett föreläggande i något fall komma att riktas mot fel person får det hanteras genom omprövning och överklagande (27 § förvaltningslagen [1986:223]).

Av föreläggandet ska det framgå vad ägaren åläggs att göra. I de flesta fall torde det handla om att ägaren ska ta bort skyddade kännetecknen från fordonet. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. I de fall Polismyndigheten bedömer att det är sannolikt att fordonsägaren omedelbart kommer att rätta sig efter föreläggandet kan myndigheten dock välja att inte förena föreläggandet med vite.

Ett föreläggande gäller som huvudregel omedelbart, även om det överklagas. Polismyndigheten kan dock besluta att ett föreläggande ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft. I samband med överklagande kan domstolen också besluta om inhibition (28 § förvaltningsprocesslagen [1971:291]). Om fordonsägaren inte gör vad han eller hon har förelagts kan Polismyndigheten ansöka hos allmän förvaltningsdomstol om att vitet ska dömas ut. Bestämmelser om vite finns i lagen (1985:206) om viten.

5 § Som ägare till ett motorfordon anses den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret.

I paragrafen anges vem som i denna lag ska anses som ägare till ett motorfordon. Övervägandena finns i avsnitt 5.5 och 5.6.

I paragrafen anges att den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret är att anse som fordonets ägare. Bestämmelsen får betydelse vid tillämpningen av både 3 och 4 §§. Vem som ska registreras som ägare framgår av lagen (2001:558) om vägtrafikregister. Av den lagen följer att det i vissa fall är annan än den civilrättsliga ägaren som ska tas upp som ägare i registret. Så är fallet om fordonet ägs av underårig (se 4 a § i den nämnda lagen) eller när det är fråga om fordon som innehas på grund av kreditköp med återtagandeförbehåll eller med längre nyttjanderätt (se 4 § samma lag). I sådana fall ska förmyndaren respektive innehavaren tas upp som ägare.

Överklagande

6 § Polismyndighetens beslut enligt 3 och 4 §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut som gäller en fysisk person som är folkbokförd i Sverige överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets han eller hon var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. I övriga fall överklagas beslut till Förvaltningsrätten i Umeå.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I paragrafen regleras överklagande av beslut. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Enligt *första stycket* är Polismyndighetens beslut i tillståndsfrågor överklagbara. Det innebär att beslut där någon nekas tillstånd att använda ett eller flera kännetecken kan överklagas, men även beslut där någon beviljats tillstånd men detta har förenats med ett villkor som sökanden anser ska tas bort eller ändras.

I *andra stycket* anges att en fysisk person som är folkbokförd i Sverige ska överklaga beslut till den förvaltningsrätt inom vars domkrets han eller hon var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. I övriga fall – dvs. sådana som avser fysiska personer som inte är folkbokförda i Sverige eller juridiska personer – överklagas Polismyndighetens beslut till Förvaltningsrätten i Umeå.

I *tredje stycket* anges att det krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Sammanfattning av departementspromemorian Falsa polisbilar (Ds 2015:40)

Utredningen visar att problemet med att utryckningsfordon efterliknas enbart avser Polismyndighetens utryckningsfordon och att antalet förväxlingsbara fordon i bruk är litet. Samtidigt kan konstateras att det de senaste åren kommit alltför många förfrågningar till myndigheter om möjligheterna att utrusta en "egen polisbil" och att frågan uppmärksammas i sociala medier. Problemet med förväxlingsbara fordon kan därmed inte avfärdas med att det hittills varit fråga om få fall utan måste i stället ses mot bakgrund av behovet av att skydda en central samhällsfunktion. Slutsatsen är att det finns skäl att skapa ett starkare skydd för de kännetecken som används på polisens fordon.

I valet mellan kriminalisering, ett tillståndsförfarande och ett förbud mot att använda vissa kännetecken på motorfordon kombinerat med en administrativ sanktion förordas det sistnämnda alternativet.

Det föreslås en ny lag som skyddar vissa kännetecken som används på polisens utryckningsfordon. De kännetecken som ska skyddas är Polismyndighetens och Säkerhetspolisens vapen, ordet polis i olika sammansättningar och böjningsformer, och sådana larmanordningar som används på polisens utryckningsfordon. Skyddet ska endast gälla användning på motorfordon, dvs. bilar och motorcyklar, men gälla både i näringsverksamhet och för privat bruk.

De skyddade kännetecknen ska enligt huvudregeln endast få användas på Polismyndigheten och Säkerhetspolisens fordon. Polismyndigheten ska dock kunna ge tillstånd att använda kännetecknen för museal eller konstnärlig verksamhet, eller för annat ändamål om det finns särskilda skäl. Ett sådant tillstånd, som ska gälla för ett visst fordon, ska kunna förenas med särskilda villkor för hur kännetecknen får användas på allmän plats. Uppgifter om tillstånd ska registreras i vägtrafikregistret.

Från förbudet att använda kännetecknen undantas sådana fordon där det saknas risk att fordonet förväxlas med ett utryckningsfordon. Därigenom undantas framför allt vissa äldre fordon lackerade i svart/vitt som ägs av museer eller motorhistoriskt intresserade personer, vad som brukar kallas veteranbilar.

Om ett fordon utan tillstånd har något eller några av de skyddade kännetecknen ska Polismyndigheten kunna förelägga fordonsägaren att avlägsna dem, eller att vidta någon annan åtgärd för att kännetecknen inte ska missbrukas. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Polismyndighetens beslut i tillståndsfrågor och beslut om föreläggande ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Förslag till lag om skydd mot användning av vissa kännetecken på motorfordon

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens syfte

1 § Denna lag innehåller regler om skydd mot användning av vissa kännetecken på motorfordon. Om någon annan lag eller förordning innehåller bestämmelser som avviker från denna lag ska de bestämmelserna gälla.

Skyddade kännetecken

2 § Följande kännetecken är enligt denna lag skyddade mot att användas på motorfordon:

1. Polismyndighetens och Säkerhetspolisens vapen,
2. ordet "polis" i olika sammansättningar eller böjningsformer, och
3. särskild larmanordning som används på polisens utryckningsfordon.

I 1 § lagen (1970:498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar, 2 kap. 7 § varumärkeslagen (2010:1877) och 10 § första stycket 2 firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om användning av polisens vapen i näringsverksamhet.

Tillåten användning av kännetecken

3 § Kännetecken som anges i 2 § första stycket får endast användas på motorfordon som polisen äger, har nyttjanderätt till eller disponerar på annan grund.

Trots det som sägs i första stycket får sådana kännetecken användas på annat motorfordon om det saknas risk för att fordonet kan förväxlas med polisens fordon.

4 § Polismyndigheten får ge en fysisk eller juridisk person tillstånd att på ett motorfordon använda sådana kännetecken som anges i 2 § första stycket för

1. museal eller konstnärlig verksamhet, eller
2. annat ändamål om det finns särskilda skäl.

När Polismyndigheten meddelar tillstånd enligt första stycket får myndigheten även föreskriva villkor för hur kännetecknen får användas på allmän plats.

Ett tillstånd får återkallas om

1. fordonet överlåts eller förutsättningarna för tillståndet annars upphört,
2. tillståndshavaren trots uppmaning inte följer de villkor som gäller för tillståndet, eller
3. tillståndet missbrukas på annat sätt.

Vite

5 § Polismyndigheten får förelägga ägaren till ett motorfordon som i strid med 3 eller 4 § bär kännetecken som skyddas i denna lag att avlägsna kännetecknen eller att vidta någon annan åtgärd för att kännetecknen inte ska missbrukas. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Om fordonet ägs av någon som inte har fyllt 18 år ska det som sägs om ägaren i stället tillämpas på hans eller hennes förmyndare.

6 § Om det finns anledning att anta att en person som är föremål för ett föreläggande har begått en gärning som kan föranleda straff eller en straffliknande sanktion, får han eller hon inte föreläggas vid vite att medverka i en utredning som har samband med den gärningen.

Om den som ska föreläggas är en juridisk person, gäller första stycket även ställföreträdare för den juridiska personen.

Överklagande

7 § Polismyndighetens beslut enligt 4 och 5 §§ som gäller en fysisk person får överklagas till den förvaltningsdomstol inom vars domkrets han eller hon var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. I övriga fall överklagas sådana beslut till den förvaltningsdomstol inom vars domkrets det första beslutet fattades.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den...

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:558) om vägtrafikregister

Prop. 2016/17:18
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 5 och 6 §§ lagen (2001:558) om vägtrafikregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

I fråga om personuppgifter ska vägtrafikregistret ha till ändamål att tillhandahålla uppgifter för

1. verksamhet, för vilken staten eller en kommun ansvarar enligt lag eller annan författning, i fråga om

a) fordonsägare,

b) den som ansöker om, har eller har haft behörighet att framföra fordon eller luftfartyg enligt körkortslagen (1998:488), luftfartslagen (2010:500), taxitrafiklagen (2012:211) eller någon annan författning eller den som har rätt att utöva viss tjänst enligt luftfartslagen,

c) annan person om det behövs för att underlätta handläggningen av ett körkorts-, förarbevis-, taxitrafik- eller yrkestrafikärende,

d) den som ansöker om, har eller har haft tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1071/2009 av den 21 oktober 2009 om gemensamma regler beträffande de villkor som ska uppfyllas av personer som bedriver yrkesmässig trafik och om upphävande av rådets direktiv 96/26/EG, yrkestrafiklagen (2012:210) eller någon annan författning, taxitrafik enligt taxitrafiklagen (2012:211) eller biluthyrning enligt lagen (1998:492) om biluthyrning,

e) den som ansöker om, har eller har haft färdskrivarkort som avses i rådets förordning (EEG) nr 3821/85 av den 20 december 1985 om färdskrivare vid vägtransporter,

f) den som har eller har haft yrkeskompetens att utföra transporter enligt lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens eller genomgår utbildning för att få sådan kompetens, *eller*

g) den som bedriver sådan förvärvsmässig transportverksamhet på väg, som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 561/2006 av den 15 mars 2006 om harmonisering av viss sociallagstiftning på vägtransportområdet och om ändring av rådets

f) den som har eller har haft yrkeskompetens att utföra transporter enligt lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens eller genomgår utbildning för att få sådan kompetens, *eller*

g) den som bedriver sådan förvärvsmässig transportverksamhet på väg, som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 561/2006 av den 15 mars 2006 om harmonisering av viss sociallagstiftning på vägtransportområdet och om ändring av rådets

¹ Senaste lydelse 2014:1021.

förordningar (EEG) nr 3821/85 och (EG) nr 2135/98 samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 3820/85 eller rådets förordning (EEG) nr 3821/85,

förordningar (EEG) nr 3821/85 och (EG) nr 2135/98 samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 3820/85 eller rådets förordning (EEG) nr 3821/85, *eller h) den som har tillstånd enligt lagen (2016:000) om skydd mot användning av vissa kännetecken på motorfordon att använda polisiära kännetecken på fordon,*

2. försäkringsgivning eller annan allmän eller enskild verksamhet där uppgifter om personer under 1 a), b) och d) utgör underlag för prövningar eller beslut,

3. information om fordonsägare för trafiksäkerhets- eller miljöändamål och för att i den allmänna omsättningen av fordon förebygga brott samt information om den som har behörighet att framföra fordon för att utreda trafikbrott i samband med automatisk trafiksäkerhetskontroll,

4. aktualisering, komplettering eller kontroll av information om fordonsägare som finns i kund- eller medlemsregister eller liknande register,

5. uttag av urval för direkt marknadsföring av information om fordonsägare, dock med den begränsning som följer av 11 § personuppgiftslagen (1998:204),

6. fullgörande av sådan tillsyn som avses i 5 kap. 3 a § fordonslagen (2002:574), i fråga om fordonsägare och den som är anställd som besiktningstekniker hos ett besiktningsorgan enligt fordonslagen,

7. en utländsk myndighets verksamhet om tillhandahållandet följer av en internationell överenskommelse som Sverige efter riksdagens godkännande har tillträtt eller av en EU-rättsakt, och

8. fullgörande av skattekontroll med hjälp av redovisningscentraler för taxitrafik och fullgörande av tillsyn över sådana centraler enligt lagen (2014:1020) om redovisningscentraler för taxitrafik.

6 §²

I vägtrafikregistret förs det in uppgifter som avser

1. motordrivna fordon och släpfordon samt ägare till dessa,

1. a) motordrivna fordon och släpfordon samt ägare till dessa,
b) *tillstånd enligt lag (2016:000) om skydd mot användning av vissa polisiära kännetecken på motorfordon,*

2. a) behörighet enligt körkortslagen (1998:488) att föra fordon,

b) förarutbildning och förarprov,

c) det som i övrigt behövs för tillämpningen av körkortslagen och av föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen,

3. a) behörighet att föra fordon i taxitrafik och rätten att bedriva yrkesmässig trafik, taxitrafik och biluthyrning,

² Senaste lydelse 2014:1021.

det som i övrigt behövs för tillämpningen av förordning (EG) nr 1071/2009, yrkestrafiklagen (2012:210), taxitrafiklagen (2012:211) och lagen (1998:492) om biluthyrning samt at föreskrifter som meddelats i anslutning till lagarna och för tillämpningen av bestämmelser om tillstånd till internationella person- eller godstransporter,

4. innehav av särskilda behörighetshandlingar som krävs för att föra ett visst slag av motordrivet fordon eller luftfartyg i andra fall än som avses i 2 a) och 3 a) eller för att utöva viss tjänst eller genomgå viss utbildning,

5. innehav av färdskrivarkort som avses i rådets förordning (EEG) nr 3821/85,

6. utfärdande, utbyte, förnyelse, förlustanmälan, återlämnande, giltighet och återkallelse av färdskrivarkort enligt 5, och som i övrigt behövs för tillämpningen av förordning (EEG) nr 3821/85 och av föreskrifter som meddelats i anslutning till den,

7. genomförande och utfall av fordonsbesiktningar och de uppgifter som i övrigt behövs för att Transportstyrelsen och Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll ska kunna fullgöra sina tillsynsuppgifter enligt 5 kap. 3 a § fordonslagen (2002:574),

8. skattekontroll med hjälp av redovisningscentraler för taxitrafik och uppgifter som i övrigt behövs för fullgörande av tillsyn över sådana centraler enligt lagen (2014:1020) om redovisningscentraler för taxitrafik, och

9. a) den som bedriver verksamhet som avses i 5 § 1 g) och

b) det som i övrigt behövs för tillämpningen av bestämmelser om kontroll av företag enligt förordningen (2004:865) om kör- och vilotider samt färdskrivare, m.m. eller av föreskrifter som meddelats i anslutning till den.

I registret förs det dessutom in uppgifter som behövs för kontroll av att felparkeringsavgift betalas och att influtna medel redovisas samt de uppgifter som behövs för att Transportstyrelsen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt

1. lagen (2004:629) om trängselskatt, eller

2. lagen (2014:52) om infrastrukturavgifter på väg eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Personuppgifter får endast föras in för de ändamål som anges i 5 §.

Denna lag träder i kraft den...

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över departementspromemorian lämnats av Riksdagens ombudsmän (JO), Hovrätten för Västra Sverige, Helsingborgs tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Umeå, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Brottsförebyggande rådet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kustbevakningen, Tullverket, Kronofogdemyndigheten, Örebro universitet, Trafikverket, Transportstyrelsen, Patent- och registreringsverket, Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Stiftelsen Svenska Filminstitutet, Sveriges advokatsamfund, Motormännens riksförbund och Motorhistoriska riksförbundet.

Svar har inte inkommit från Svenska polisförbundet och Svenska Föreningen för Immaterialrätt.

Bolagsverket och Sveriges akademikers centralorganisation har avstått från att yttra sig.

Yttrande har också inkommit från Datainspektionen och en gruppchef på trafikpolisen Helsingborg.

Förslag till lag om skydd för vissa polisiära kännetecken på motorfordon

Härigenom föreskrivs följande.

Skyddade kännetecken

1 § Följande kännetecken får inte användas på motorfordon utöver vad som följer av denna lag:

1. Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen eller något som lätt kan förväxlas med ett sådant vapen, och

2. ordet polis i olika sammansättningar och böjningsformer eller ett ord som lätt kan förväxlas med det.

I 1 § lagen (1970:498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar finns bestämmelser om användning av Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen i näringsverksamhet.

Tillåten användning av kännetecknen

2 § Kännetecken som anges i 1 § första stycket får användas på

1. motorfordon som Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen äger, har nyttjanderätt till eller disponerar på annan grund,

2. annat motorfordon om det inte finns risk för att fordonet kan förväxlas med Polismyndighetens eller Säkerhetspolisens fordon, och

3. annat motorfordon om ägaren till fordonet har tillstånd enligt 3 §.

3 § Polismyndigheten får ge ägaren till ett motorfordon tillstånd att på fordonet använda de kännetecken som anges i 1 § första stycket för

1. museal eller konstnärlig verksamhet, eller

2. annat ändamål om det finns särskilda skäl.

När Polismyndigheten meddelar tillstånd enligt första stycket får myndigheten även ange villkor för hur kännetecknen får användas på allmän plats.

Ett tillstånd får återkallas om

1. förutsättningarna för tillståndet har upphört,

2. tillståndshavaren inte följer de villkor som gäller för tillståndet, eller

3. tillståndet missbrukas på annat sätt.

Vite

4 § Polismyndigheten får förelägga ägaren till ett motorfordon som i strid med 2 § bär kännetecken som skyddas i denna lag att avlägsna kännetecknen eller att vidta någon annan åtgärd för att kännetecknen inte ska användas i strid med denna lag. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

Ägare

5 § Som ägare till ett motorfordon anses den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret.

Överklagande

6 § Polismyndighetens beslut enligt 3 och 4 §§ får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Beslut som gäller en fysisk person som är folkbokförd i Sverige överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets han eller hon var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. I övriga fall överklagas beslut till Förvaltningsrätten i Umeå.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2016-09-01

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Annika Brickman samt justitierådet Agneta Bäcklund.

Falska polisbilar

Enligt en lagrådsremiss den 22 juni 2016 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om skydd för vissa polisiära kännetecken på motorfordon.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Johanna Gustafsson.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

1 §

Enligt paragrafens första stycke får vissa kännetecken, bl.a. Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen, inte användas på motorfordon utöver vad som följer av den föreslagna lagen. I andra stycket erinras om att det i 1 § lagen (1970:498) om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar finns bestämmelser om användning av Polismyndighetens och Säkerhetspolisens heraldiska vapen i näringsverksamhet. Under föredragningen har det förklarats att båda lagarna ska kunna tillämpas på samma användning av de heraldiska vapnen.

Lagrådet saknar en närmare analys av konsekvenserna av denna dubbla tillämpning. Den som använder ett kännetecken i strid med den föreslagna lagen ska kunna föreläggas vid vite att göra rättelse. En överträdelse av 1970 års lag är straffsanktionerad. Detta väcker frågor om hur den tänkta dubbla tillämpningen förhåller sig till principen om ne bis in idem.

Lagrådet förutsätter att frågorna besvaras under den fortsatta beredningen.

3 §

Enligt paragrafen får Polismyndigheten ge ägaren till ett fordon tillstånd att på fordonet använda kännetecken som anges i 1 § första stycket för

- 1 museal eller konstnärlig verksamhet, eller
- 2 annat ändamål om det finns särskilda skäl.

Med museal eller konstnärlig verksamhet avses enligt författningskommentaren även vissa privata samlare. Det framgår också

av allmänmotiveringen, s. 15, att privata samlare bör kunna få tillstånd att använda polisiära kännetecken.

Lagrådet ifrågasätter att uttrycket museal eller konstnärlig verksamhet kan omfatta privata samlare som inte bedriver museiverksamhet. Om avsikten är att privata samlare eller vissa sådana ska omfattas av bestämmelsen bör det framgå av lagtexten.

För att polismyndigheten ska kunna ge tillstånd för något annat ändamål krävs att det finns särskilda skäl. I författningskommentaren och i allmänmotiveringen ges exempel på andra ändamål som kan komma i fråga. Det finns emellertid ingen beskrivning av vad som kan utgöra särskilda skäl för tillstånd i dessa fall. Detta bör framgå av författningskommentaren.

5 §

I paragrafen föreskrivs att den som är eller bör vara upptagen som ägare i vägtrafikregistret ska anses som ägare till ett motorfordon. I förarbetena anges att man genom regleringen undviker att behöva utreda det civilrättsliga ägandeförhållandet eftersom det lätt kan klarläggas vem ett föreläggande ska riktas mot. Vid föredragningen har upplysts att paragrafen har utformats efter förebilder i bl.a. 8 § lagen (2004:629) om trängselskatt och 2 kap. 4 § vägtrafikskattelagen (2006:227).

Bestämmelsen innebär att ett föreläggande enligt 4 § kan riktas mot en person som är registrerad som ägare till ett motorfordon, trots att den personen inte är fordonets ägare, exempelvis om fordonet har sålts (jfr prop. 2003/04:145 s. 48 f.). Ett föreläggande kan avse skyldighet att avlägsna kännetecken från ett motorfordon eller att vidta andra åtgärder med fordonet. Av 2 § andra stycket lagen (1985:206) om viten framgår att vite inte får föreläggas, om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet.

Det kan ifrågasättas om det är en lämplig reglering att ett föreläggande av det slag som nu är i fråga ska kunna riktas mot någon som inte är fordonets verkliga ägare. Frågan bör övervägas ytterligare under den fortsatta beredningen.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 29 september 2016

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Regnér, Andersson, Ygeman, A Johansson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Wikström, Eriksson, Linde, Ekström

Föredragande: statsrådet Ygeman

Regeringen beslutar proposition 2016/17:18 Falska polisbilar